

біле» у концерт присвячений 15-ти річчю кафедри народних музичних інструментів та вокалу, де презентував кантату-поему на вірші Івана Франка, музику Романа Стахніва «Поет мовить. Україна мовить». Також, на цьому концерті у супроводі оркестру прозвучала пісня на слова Івана Франка, музику Анатолія Кос-Анатольського «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» у виконанні заслуженого працівника культури, доцента П. Турянського, заслуженого працівника освіти, професора К. Сятецького та артиста Львівського академічного музично-драматичного театру ім. Ю. Дрогобича Ярослава Дзендзеровича, диригентом виступив заслужений діяч мистецтв України, головний диригент Львівського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Ю. Дрогобича Микола Михаць.

У грудні 2019 року Народний оркестр народних інструментів презентував новий оригінальний твір Р. Стахніва «Різдвяний колаж», твір, який складається з поєднання шести тем різних різдвяних колядок, зокрема: «Тиха ніч» музика Франца Грубера на слова Йозефа Мора, український народних колядок: «Нова радість стала», «Во Вифліємі», «По всьому світу», «Бог ся рождає» та «Старий рік минає».

Відтак, це був останній виступ в історії колективу, пандемія внесла свої корективи. У 2020 році колектив закінчив не велике але феєричне своє існування.

УДК 78.03(477.54):780.647.2

Андрій СТРИЛЕЦЬ
(Харків, Україна)

**ХАРКІВСЬКА РЕГІОНАЛЬНА ШКОЛА ГРИ
НА БАЯНІ-АКОРДЕОНІ: ГЕНЕРАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ
ХНУМ імені І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

На даний час в Україні діють чотири регіональні баянні школи: Київська, Одеська, Львівська і Харківська. Початок активного розвитку академічного виконавства на баяні у Харкові датується 20-ми роками ХХ ст.. Володимир Комаренко 1920 року відкрив перший в Україні клас народних інструментів у му-

зичній Профшколі № 2. 1922 року професійне навчання здійснювалося вже у шести профшколах. Перший Всеукраїнський конкурс гармоністів проведено у Харкові 1927 року. У 1934 р. клас баяна відкрито у Харківському музичному училищі, 1943 – у спеціалізованій дитячій музичній школі. Нарешті, 1951 року клас баяна відкрито при оркестровій кафедрі Харківської консерваторії. Таким чином, було утворено повну ланку підготовки професійних кадрів – виконавців на баяні і викладачів, що сприяло повноцінному формуванню оригінальної «харківської школи гри». Засновником класу баяна став вихованець Київської консерваторії, соліст Харківського обласного радіо Л. М. Горенко (1925-1989) – завзятий популяризатор баяна.

Відомий дослідник народно-інструментального мистецтва М. Давидов у підручнику «Історія виконавства на народних інструментах» виокремлює Харківську школу гри на баяні, зазначаючи наступне: «...її потужне історичне минуле і композиторський потенціал» [1, 5]. Першоджерелом для подібного висловлювання є постать Володимира Подгорного (1928-2010) – видатного митця і композитора ХХ століття. Неповторний стиль Володимира Яковича, композиторський і виконавський, здійснив потужний вплив не тільки на методику викладання гри, а й на світогляд баяністів Харкова. Починаючи з другої половини 50-х років минулого століття змін зазнали: «гармонічне мислення», підходи до транскрипції та перекладень творів для баяна, культура звукоутворення і виконавські пріоритети. Володимир Якович стає викладачем Харківської консерваторії 1956 року, після закінчення композиторського відділення (клас В. Т. Борисова) та відділення народних інструментів. Експресивне хвилююче чуттєве виконання творів, прогресивні погляди стали ґрунтом для величезного авторитету Подгорного серед студентів. Його складна вишукана гармонія, симфонізація і поліфонізація фактури приголомшували, вказавши на новий вектор розвитку баяна не тільки для Харкова і України, а й для баянного мистецтва всього СРСР. Подгорний є автором 30 творів для баяна, «Альбома для юнацтва», «Школи технічної майстерності і ладо-гармонічного мислення». Йому належить музика для домри, вокальна музика і музика для симфонічного оркестру, велика кількість перекла-

день і транскрипцій для баяна фортепіанної, скрипкової та оркестрової музики відомих авторів. Серед учнів Володимира Яковича – заслужені діячі мистецтв України, професори О. Назаренко, А. Гайденко, В. Овод, заслужений артист України О. Міщенко, лауреати міжнародних і національних конкурсів Ю. Абраменко, В. Зеленюк, П. Потапов, Є. Малихін, Ю. Євенко та ін.

Отже, першою «генерацією» викладачів по класу баяна Харківської консерваторії є В. Я. Подгорний Л. М. Горенко.

Друга «генерація» викладачів кафедри – О. І. Назаренко, А. П. Гайденко – учні Подгорного. Вони сповідували принципи, закладені вчителем, і були його однодумцями.

А. П. Гайденко (1937 р.н.) – композитор, заслужений діяч мистецтв України, професор, людина з ґрунтовною музичною освітою (виконавець, композитор, теоретик). Анатолій Павлович автор близько 100 музичних творів: для симфонічного оркестру, хору, оркестру народних інструментів, ансамблів різноманітного складу, солістів інструменталістів і вокалістів. Має численні записи власних творів в Фонді Радіокомпанії України та успішно співпрацює з ведучими колективами і виконавцями нашої держави.

Заслужений діяч мистецтв України, професор О. І. Назаренко (1938 р.н.) – завзятий популяризатор баяну – автор творів для баяна соло і оркестру баянів, транскрипцій перекладень і обробок для ансамблів баяністів. В творчому доробку наукові публікації, записи на радіо і телебаченні. Олександр Іванович має великий досвід роботи з оркестрами баяністів. Він став засновником, керівником і диригентом оркестру баяністів ХНУМ імені І. П. Котляревського.

Третя генерація викладачів кафедри – О. В. Міщенко та І. І. Снедков. І. І. Снедков (1954 р.н.) вихованець класу М. В. Чекмарьова (1928-1998) (однодумця В. Я. Подгорного), заслужений діяч мистецтв України, професор, лауреат міжнародних конкурсів, концертний виконавець, ансамбліст, завідувач кафедри народних інструментів України ХНУМ, організатор і художній керівник численних концертних народно-інструментальних колективів.

О. В. Міщенко (1956-2018) – учень В. Я. Подгорного, заслужений артист України, лауреат міжнародних конкурсів, профе-

сор, концертний виконавець, ансамбліст, відомий викладач, автор великої кількості навчальних посібників і публікацій з приводу теорії та практики виконавства на баяні. Обидва музиканта завершували своє навчання в асистентурі-стажуванні ДМПІ імені Гнєсіних у складі дуету під керуванням доктора мистецтвознавства, професора М. Й. Імханіцького (до речі, теж вихованця Харківської школи клас Л. М. Горенка), і це відчутно вплинуло на їх музичний світогляд. Третя генерація починає привносити нові риси до сталих положень виконавської школи.

Представниками четвертої генерації викладачів кафедри є Андрій Гетьман (1971 р.н. працював з 1995 по 2007 рік) та заслужений діяч мистецтв України, доктор мистецтва, автор музики Андрій Стрілець (1974 р.н. працює з 1998 року). Обидва вихованці класу заслуженого діяча мистецтв України, професора І. І. Снедкова, є лауреатами і переможцями численних міжнародних і національних конкурсів. У своїй роботі ці персоналії вже помітно відхиляються від першоджерела – «школи Подгорного», сповідуючи її загальні принципи. А. А. Гетьман вирізняється витончено академічною виконавською манерою, що підтверджує факт суттєвого впливу на його формування саме викладачів третьої генерації з їх поміркованими поглядами на деякі аспекти гри у порівнянні з «харківською баянною школою формату В. Я. Подгорного».

А. М. Стрілець має різноманітний досвід творчої і концертної роботи за межами університету: в якості головного диригента «Великого академічного Слобожанського ансамблю пісні і танцю», керівника оркестру народних інструментів «Слобожанські візерунки» ХФВКМ. Отже, слушним є той факт, що він впроваджує у своєму класі такі світоглядні тенденції виконавця-баяніста, як: оркестрове і тембро-фактурне мислення, структурованість музичних побудов, спрямування на творчу комунікацію зі слухачем.

П'яту генерацію викладачів-баяністів складають – концертуючий виконавець Дмитро Жаріков (1986 р.н. клас професора О. В. Міщенко, працював 2015-2019 рр.), кандидат мистецтвознавства, доцент, лауреат міжнародного конкурсу Юрій Дяченко (1986 р.н. клас професора О. І. Назаренка, працює на кафедрі з

2015 р.) – диригент симфонічного оркестру і оркестрів народних інструментів, та Олександр Литвищенко (клас професора О. І. Назаренка, працює з 2022 р.).

Кожен виконавець і викладач здійснює пошук власного стилю у просторі творчих і методичних напрацьованої багатьох баянних шкіл. Проте, не зважаючи на зміну поколінь, риси Харківської баянної школи залишаються сталими і пізнаваними – потужна виконавська експресія, застосування складної багатошарової фактури, вишукана мова гармонії, активна комунікація зі слухачем.

Література:

1. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): підручник [для вищих навчальних закладів]. Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського 2005.
2. Светов А. Харківська баянна школа та її видатні представники. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наукових праць ХДУМ ім. І. П. Котляревського. Харків, 2009. Вип. 25. С. 90–99.
3. Семешко А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ – ХХІ століть: довідник. Тернопіль : Богдан, 2009. 244 с.
4. Снедков І. Харківська школа баянно-акордеонного мистецтва: генеза становлення та кращі імена: навч. посіб. [для мистецьких вишів]. Харків 2016. 68 с.
5. Сташевський А. Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона. Тенденції розвитку в останні чверті ХХ на початку ХХІ ст. Луганськ: Поліграфресурс, 2007. 158 с.
6. Стрілець А. Харківська регіональна школа гри на баяні (акордеоні): історія, виконавські пріоритети. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Когнітивне музикознавство: зб. наук. статей ХНУМ ім. І. П. Котляревського* / [відп. секретар – доктор мистецтвозн. Л. В. Шаповалова]. Харків: ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2018. Вип. 49. С. 141–156.
Up! : http://num.kharkiv.ua/share/intermusic/vypusk49/Vip_49_10_Strelez.pdf